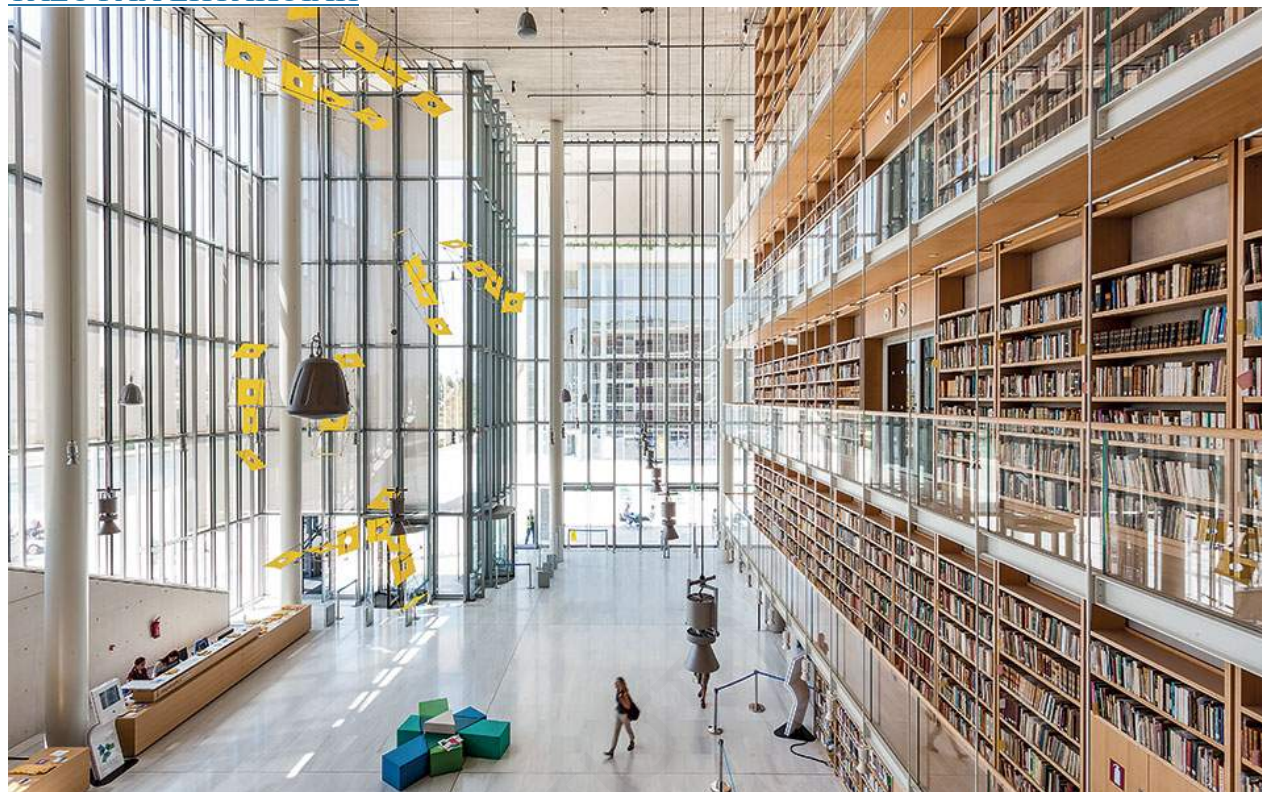

Η παράδοση άνθηση των mega-βιβλιοθηκών

ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Αποψη από το Αναγνωστήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. © Δημήτρης Παπαδάκος

Ως γνωστόν, σύμφωνα με τη δαρβινική θεωρία της εξέλιξης, τα είδη που σε συγκεκριμένες συνθήκες έχουν χαρακτηριστικά μη ευνοϊκά για την επιβίωσή τους χάνονται, ενώ, αντιθέτως, επιβιώνουν όσα διαθέτουν την ικανότητα να προσαρμόζονται στο περιβάλλον. Αυτό δεν ισχύει μόνο για τη φύση και τους ζώντες οργανισμούς, αλλά σχεδόν για καθετί στους διαρκώς μεταβαλλόμενους καιρούς μας.

Δείτε το παράδειγμα των βιβλιοθηκών. Την τελευταία δεκαετία, με το τοπίο στον χώρο του βιβλίου και της πρόσβασης στην πληροφορία να αλλάζει δραματικά (επέλαση της Amazon, ηλεκτρονικά βιβλία, δωρεάν δημόσιο Wi-Fi), βρέθηκαν μπροστά σε ένα μεγάλο δίλημμα: θα έμεναν όπως ήταν, με κίνδυνο να καταντήσουν απολιθώματα μιας εποχής που έχει παρέλθει οριστικά και αμετάκλητα, ή θα προσπαθούσαν να επανεφεύρουν τον εαυτό τους και τον ρόλο τους, κρατώντας το ήδη υπάρχον κοινό τους, αλλά και διεκδικώντας μεγαλύτερο;

«Ήταν μια μάχη για την επιβίωσή μας», όπως δήλωσε πρόσφατα στους New York Times η πρόεδρος της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών, Λόιντα Γκαρσία Φέμπο. Η μάχη δόθηκε και το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό, όχι μόνο στις ΗΠΑ, αλλά και σε όλο τον κόσμο. Ιστορικές βιβλιοθήκες εκσυγχρονίστηκαν ώστε να γίνουν πιο ελκυστικές, πιο φιλικές προς τον χρήστη, με νέες υπηρεσίες. Καινούργιες χτίστηκαν –σχεδιασμένες από διάσημους αρχιτέκτονες– και

παρέχουν στο κοινό από τρισδιάστατους εκτυπωτές μέχρι στούντιο ηχογραφήσεων και από παιδότοπους μέχρι αίθουσες συσκέψεων για επιχειρηματίες. Αν το ζητούμενο ήταν η διεύρυνση του κοινού, τότε ο στόχος επετεύχθη. Όμως, για ποιο κοινό μιλάμε; Για «παραδοσιακούς» αναγνώστες, για φοιτητές και ερευνητές ή για τουρίστες, μια και σε πολλές πόλεις οι βιβλιοθήκες έχουν πλέον ενταχθεί στα αξιοθέατά τους;

Η χώρα μας και η Κύπρος ακολούθησαν αυτό το ρεύμα ανανέωσης. Η μετεγκατάσταση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος από το Βαλλιάνειο Μέγαρο της Πανεπιστημίου στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, στις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις των 22.000 τ.μ. με την υπογραφή του Ρέντσο Πιάνο, ήταν μετάβαση σε μια νέα εποχή καινοτομίας και εξωστρέφειας. Αντιστοίχως, η ολοκαίνουργια Βιβλιοθήκη – Κέντρο Πληροφόρησης «Στέλιος Ιωάννου» του Πανεπιστημίου Κύπρου, έργο του Ζαν Νουβέλ, κόστισε 33 εκατ. ευρώ και απλώνεται σε πέντε επίπεδα συνολικού εμβαδού 15.700 τ.μ.

Ζητήσαμε από τον δρα Φίλιππο Τσιμπόγλου, γενικό διευθυντή της ΕΒΕ, και την Έλενα Διομήδη, αναπληρώτρια διευθύντρια της Βιβλιοθήκης «Στέλιος Ιωάννου», να απαντήσουν στο εξής ερώτημα: Σε μια εποχή όπου η γνώση είναι (ολοένα και πιο) ψηφιακή, τι νόημα έχει να δημιουργούνται τέτοιων προδιαγραφών κτίρια; Σε ποιους απευθύνονται; Μήπως, τελικά, οι βιβλιοθήκες αντιμετωπίζονται σήμερα περισσότερο ως τουριστικές ατραξιόν;

«Οι βιβλιοθήκες, ως θεσμοί και ως κτίρια, εκπληρώνουν την αποστολή τους όταν προσελκύουν το κοινό στο οποίο απευθύνονται. Αυτή η επιτυχία τους τις καθιστά τοπόσημα και επισκέψιμα αξιοθέατα. Συχνό λάθος των ανθρώπων που δεν αξιοποιούν τις βιβλιοθήκες είναι ότι τις αντιπαραβάλλουν με την ψηφιακή εποχή, σαν να πρόκειται για αλληλοαποκλειόμενες καταστάσεις. Μάλλον αγνοούν ότι οι σημερινές βιβλιοθήκες είναι υβριδικές, περιλαμβάνουν δηλαδή ψηφιακές συλλογές, ηλεκτρονικές πηγές και, φυσικά, έντυπα (“αναλογικά”) τεκμήρια. Για παράδειγμα, η ΕΒΕ προσφέρει ελεύθερα 250 εκατ. ηλεκτρονικά τεκμήρια και ένα εκατομμύριο έντυπα. Οι βιβλιοθήκες χρειάζονται συνεχώς περισσότερους χώρους, για να δημιουργούν, να φροντίζουν, να οργανώνουν και να προσφέρουν ελεύθερη πρόσβαση σε πληθώρα έντυπων και ψηφιακών συλλογών έγκυρων επιστημονικών τεκμηρίων, τα οποία δεν διατίθενται ελεύθερα στο εκτός βιβλιοθήκης διαδίκτυο», λέει ο κ. Τσιμπόγλου.

«Ποτέ προηγουμένως η κοινωνία δεν είχε μεγαλύτερη ανάγκη την ύπαρξης μιας βιβλιοθήκης όσο σήμερα», επισημαίνει από την πλευρά της η κυρία Διομήδη. «Σήμερα που οι αποστάσεις εκμηδενίζονται, η ανθρώπινη επαφή χάνεται και οι δεσμοί εξασθενούν, ο χώρος της βιβλιοθήκης επιβάλλεται να είναι ελκυστικός, φιλόξενος, επιβλητικός και όμορφος. Να συμβολίζει, αλλά και να ενθαρρύνει τη μάθηση, τη γνώση, τη διάδραση, την κοινωνικοποίηση, καθώς και την αισθητική καλλιέργεια των νέων μας». ■

Κάλγκαρι, Καναδάς: Στην πόλη που αγαπά τα βιβλία

Οι Καναδοί τη λένε «υπερ-βιβλιοθήκη». Δικαιολογημένη η υπερηφάνειά τους. Και μόνο στη θέα αυτής της γυάλινης οβάλ «κυψέλης» μένει κανείς με το στόμα ανοιχτό: τέσσερις όροφοι 22.000 τ.μ., μία αψίδα στη μία άκρη του κτιρίου, ώστε τα τρένα της προϋπάρχουσας σιδηροδρομικής γραμμής να εξακολουθούν να περνούν από εκεί απρόσκοπτα, σπειροειδείς σκάλες, δύο καφέ, ένας χώρος για εφήβους και ένας για παιδιά, θέατρο 320 θέσεων κ.ά. Η ανέγερσή της κόστισε 250 εκατ. δολάρια. Βρίσκεται στο Κάλγκαρι. Κυρίαρχο υλικό είναι το ξύλο και συγκεκριμένα ο κόκκινος κέδρος, με τον οποίο έχουν επενδυθεί οι τοίχοι, οι σκάλες και τα αναγνωστήρια. Σε αυτά δεν πρόκειται να δει κανείς πινακίδες με την προτροπή «Ησυχία, παρακαλώ»: αυτό είναι αυτονόητο σε μια πόλη στην οποία οι μισοί από τους 1,2 εκατ. κατοίκους έχουν κάρτα μέλους για τη δημόσια βιβλιοθήκη...

Ντόχα, Κατάρ: Γυαλί, μάρμαρο και... μαθήματα πλεξίματος

Ένα εκατομμύριο βιβλία –ανάμεσά τους 137.000 για παιδιά και 35.000 για εφήβους– και το «σπίτι» τους, 42.000 τ.μ., σχεδιασμένο από τον Ρεμ Κούλχαας. Γυαλί στο εξωτερικό, μάρμαρο στο εσωτερικό: αυτά τα δύο υλικά επέλεξε ο διάσημος Ολλανδός αρχιτέκτονας ως κυρίαρχα στο κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Κατάρ, που άνοιξε τις πύλες της πριν από περίπου ενάμιση χρόνο στην Ντόχα. Αρχιτεκτονική... τσαχπινιά, που κλέβει τις εντυπώσεις, αποτελεί το επικλινές σε πολλά σημεία πάτωμα. Στόχος των υπευθύνων δεν είναι μόνο να προσελκύσουν τους συνήθεις βιβλιοφάγους, αλλά να γίνει η βιβλιοθήκη σημείο συνάντησης και δημιουργικής απασχόλησης όλης της οικογένειας. Για τον λόγο αυτόν, κάθε μήνα φιλοξενούνται εδώ δεκάδες εκδηλώσεις για μικρούς και μεγάλους, όλες με ελεύθερη είσοδο: από συναυλίες της Φιλαρμονικής του Κατάρ μέχρι μαθήματα πλεξίματος, τα οποία έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα δημοφιλή.

Ελσίνκι, Φινλανδία: Ωδή στη γνώση και στην αισθητική

Στις 6 Δεκεμβρίου 2018, η Φινλανδία γιόρτασε την 101η επέτειο της ανεξαρτησίας της από τη Ρωσία. Μία μέρα νωρίτερα, οι Φινλανδοί έκαναν στον εαυτό τους ένα υπέροχο δώρο: εγκαινιάστηκε η νέα κεντρική βιβλιοθήκη τους, που ονομάζεται Oodi, δηλαδή Ωδή. Είναι φτιαγμένη από ξύλο (έλατο), ατσάλι και γυαλί. Μόνο το ένα τρίτο του κτιρίου των 17.000 τ.μ. «κατοικείται» από βιβλία. Οι υπόλοιποι κοινόχρηστοι χώροι περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αίθουσες συνεδριάσεων και δημιουργικών δραστηριοτήτων, γκαλερί, κινηματογράφο, στούντιο ηχογραφήσεων. Τον σχεδιασμό της ανέλαβε η φινλανδική εταιρεία ALA Architects, που είχε να ανταγωνιστεί άλλες 543 προτάσεις (στον σχετικό διαγωνισμό) και έπεισε ότι η δική της ήταν καλύτερη. Τα βιβλία μεταφέρονται από ειδικά ρομπότ. Το μόνο πρόβλημα είναι ότι τα ράφια είναι σχεδόν μονίμως... άδεια. Αναμενόμενο, μια και οι Φινλανδοί είναι οι πιο ενθουσιώδεις χρήστες δημόσιων βιβλιοθηκών διεθνώς: δανείζονται σχεδόν 68 εκατ. βιβλία ετησίως. Διόλου τυχαία, το 2016 ανακηρύχθηκαν από τον ΟΗΕ το πιο μορφωμένο έθνος του κόσμου.

Τιαντζίν, Κίνα: Για μια σέλφι στο «Μάτι»

Ίσως εκπλαγείτε μαθαίνοντάς το, αλλά οι Κινέζοι διαβάζουν πολύ: με πρώτους τους Ινδούς και δεύτερους τους Ταϊλανδούς, έρχονται τρίτοι στη διεθνή κατάταξη, αφιερώνοντας οκτώ ώρες την εβδομάδα στην ανάγνωση και διαβάζοντας κατά μέσο όρο πέντε βιβλία τον χρόνο. Οι κάτοικοι της επαρχίας Τιαντζίν πρέπει, λοιπόν, να χάρηκαν πολύ με τη δημιουργία της νέας βιβλιοθήκης τους, που μοιάζει να ξεπήδησε από ταινία επιστημονικής φαντασίας: το... φουτουριστικό πενταώροφο οικοδόμημα, συνολικού εμβαδού 33.700 τ.μ., με την «αέρινη» κυματιστή οροφή και τη γυάλινη πρόσοψη σχεδιάστηκε από την ολλανδική αρχιτεκτονική εταιρεία MVRDV. Φιλοξενεί περισσότερα από 1,2 εκατ. βιβλία και η τεράστια λευκή σφαίρα που δεσπόζει στην κεντρική αίθουσα –«Μάτι» την αποκαλούν– είναι το σημείο που συνήθως επιλέγουν οι επισκέπτες για μια εντυπωσιακή σέλφι. Συναγωνίζεται την ταράτσα του κτιρίου, που εξασφαλίζει πανοραμική θέα στην περιοχή.